

آموزش و نهادهای آن در ایران

از ظهور اسلام تا فروپاشی آل بویه

دکتر حمیدرضا امینه

سرشناسه	آمینه، حمیدرضا، ۱۳۵۲-
عنوان و نام پدیدآور	آموزش و نهادهای آن در ایران از طلوع اسلام تا غروب آل بویه/ حمیدرضا آمینه؛ ویرایش حمیدرضا جدیدی.
مشخصات نشر	کرج: چکامه باران، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۰۰ص.
شابک	978-600-8026-68-6
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه ص. ۱۸۵.
موضوع	آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱ - ۵ق.
موضوع	Education-- Iran-- History -- 7 - 11th centuries
موضوع	آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ
موضوع	Education-- Iran-- History
موضوع	آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ -- پیش از اسلام
موضوع	Education-- Iran-- History -- To 633
موضوع	اسلام و آموزش و پرورش -- ایران -- تاریخ
موضوع	Islamic education -- Iran -- History
رده بندی کنگره	۳۵۱/۳۵۱۱ ۱۳۹۱ ۱۷۴۳۸/ف
رده بندی دیویی	۹۵۰ ۲۷۰
شماره کتابشناسی ملی	۱۵

آموزش و نهادهای آن در ایران از طلوع اسلام تا غروب آل بویه

مؤلف	دکتر حمیدرضا آمینه
چاپ	اول - پاییز ۱۳۹۷
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۰۲۶-۶۸-۶
قیمت	۲۵۰۰۰ ریال
ویرایش	دکتر حمیدرضا جدیدی
طراحی جلد و صفحه آرای	حسین فلاح
دفتر نشر: کرج، بلوار شهید مؤذن، ابتدای شهرک جهازی ها، پلاک ۳۱-۳۱-۳۴۴۹۵۶۰۲-۲۶	
دفتر چاپ: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، شماره ۲۰۱-۲۵-۳۷۷۳۳۰۸۰	
chakamebaran.ir chakamebaran@yahoo.com	

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۱۱	چکیده
۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول
۱۵	کلیات تحقیق
۱۶	۱- بیان مسئله و امله تحقیق
۱۷	۲- بیان اهداف تحقیق
۱۷	۳- بیان ضرورت‌های انجام تحقیق
۱۸	۴- پیشینه تحقیق
۱۸	۵- پیش فرضها
۱۸	۶- بررسی منابع و مآخذ
۴۹	فصل دوم
۴۹	مروری بر آموزش‌های ایران پیش از اسلام
۵۰	۱- دیدگاه‌های آموزشی اوستا
۵۰	۲- اهمیت دانش در اوستا
۵۱	۳- هدف از تعلیم و تربیت در ایران باستان
۵۲	۴- حسن و مدت تحصیل در ایران باستان
۵۳	۵- روش آموزش و پرورش در ایران باستان
۵۴	۶- مراکز آموزشی در ایران باستان
۶۰	۷- آموزش زنان و دختران در ایران باستان
۶۰	۸- علوم رایج در ایران باستان
۶۳	۹- معلم در ایران باستان
۶۴	۱۰- استادان در ایران باستان
۶۴	۱۱- خط در ایران باستان

۶۵	۱۲- زبان در ایران باستان
۶۷	۱۳- آثار مکتوب
۶۹	فصل سوم
۶۹	آموزش و نهادهای آموزشی ایران از ورود اسلام تا تشکیل طاهریان
۷۰	بخش اول: آموزش و پرورش اسلامی در عصر خلفای راشدین
۷۲	عوامل انتشار دانش و حکمت علی(ع) در ایران
۷۳	آموزش‌های دینی
۷۴	عالم عصر خلافت علی(ع)
۷۴	بخش سوم: آموزش در سراسر امویان(۱۳۲-۴۱۱ق)
۷۴	اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در عصر امویان
۷۴	ایران در روزگار معاویه بن ابی سفیان
۷۵	جایگاه اجتماعی موالی در جامعه اموی
۷۵	نقش موالی ایرانی در سازمان اداری اموی
۷۷	محدوده جغرافیایی این دوره
۷۷	علوم رایج در عصر اموی
۷۸	۱- علوم نقلی
۷۸	ب. تفسیر
۷۸	پ. حدیث
۷۹	ت. فقه
۷۹	ث. تاریخ
۷۹	ج. موسیقی در عصر اموی
۸۰	۲- علوم دخیله:
۸۰	۳- علوم عقلی:
۸۱	مترجمان عصر اموی

۸۳	زبان در ایران عصر اموی
۸۳	نهادهای آموزشی ایران در عصر امویان
۸۷	۳. خانه‌های دانشمندان و امامان
۸۷	۴. بیمارستانها و آموزش‌های پزشکی
۸۸	۵. مدارس
۸۸	۶. مکاتب خانوار یا کتاب
۸۹	۷-آموزش در کاخ‌ها
۹۰	۸-تالارهای ادبی
۹۰	۹-بادیه
۹۰	۱۰-میرتد
۹۱	آموزشگران عصر اموی
۹۲	شیوه‌های آموزش
۹۳	مواد آموزشی
۹۳	آموزش و پرورش زنان در عصر اموی
۹۴	بخش سوم : آموزش در عصر عباسیان (۱۳۲-ح ۲۵۰ق)
۹۴	اوضاع سیاسی اجتماعی ایران در دوره عباسیان
۹۵	امامان شیعه و آموزش و پرورش شیعیان
۹۷	حمایت خلفای عباسی از علوم
۹۸	حمایت رجال و خاندان‌های ایرانی از علوم
۹۹	نهادهای آموزشی ایران در دوره عباسیان
۱۰۷	زبان علمی در دوره عباسیان
۱۰۷	خط
۱۰۸	رشته‌های علمی
۱۰۸	الف. علوم قرآنی

- ب. حدیث ۱۰۸.
- پ. فقه ۱۰۹.
- ت. کلام ۱۰۹.
- ث. عرفان و تصوف ۱۰۹.
- ج. تاریخ و جغرافیا ۱۱۰.
- خ. ریاضی و نجوم ۱۱۰.
- ثأ. برائیان در تدوین و نشر علوم اسلامی ۱۱۰.
- شبه. نای آموزشی ۱۱۱.
- پایگاه اجتماعی دانش من ۱۱۱.
- آموزش و پرورش در ایران ۱۱۲.
- فصل چهارم ۱۱۵.
- نهادهای آموزشی ایران در دوره طاهریان تا پایان صفاریان ۱۱۵.
- بخش اول: طاهریان (۲۰۵-۲۵۹ ق.) ۱۱۶.
- قلمرو طاهریان ۱۱۶.
- اوضاع سیاسی مذهبی این دوره ۱۱۶.
- طاهریان و شعوبه ۱۱۸.
- جایگاه علماء و دانشمندان در دوره طاهریان ۱۱۹.
- نهادهای آموزشی در دوره طاهریان ۱۲۰.
- علوم در زمان طاهریان ۱۲۱.
- ۱- علوم شرعی: ۱۲۱.
- ۲- علوم عقلی: ۱۲۵.
- ۳- علوم ادبی: ۱۲۸.
- بخش دوم: وضعیت علوم و آموزش در دوره صفاریان (۳۹۲-۴۴۷ ق.) ۱۳۰.
- قلمرو یعقوب لیث صفاری ۱۳۱.

۱۳۱.....	صفاریان و حمایت از علما.....
۱۳۲.....	مساجد جامع در دوره صفاریان.....
۱۳۳.....	فصل پنجم.....
۱۳۳.....	نهادهای آموزش ایران از روزگار سامانیان تا پایان غزنویان.....
۱۳۴.....	اوضاع اجتماعی- فرهنگی این دوره.....
۱۳۵.....	جایگاه علما و دانشمندان.....
۱۳۵.....	آموزش زنان.....
۱۳۶.....	نهادهای آموزشی.....
۱۳۹.....	شیوه‌های آموزش.....
۱۴۰.....	وضع مالی علما و طالبان علم.....
۱۴۱.....	علوم رایج در دوره سامانیان.....
۱۴۱.....	۱- علوم شرعی.....
۱۴۶.....	۲- اخلاق.....
۱۴۷.....	۳- عرفان و تصوف.....
۱۴۸.....	۴- علوم عقلی.....
۱۵۲.....	۵- تاریخ.....
۱۵۳.....	۶- ادبیات.....
۱۵۶.....	ب. زبان و ادب عربی.....
۱۵۹.....	بخش دوم: قلمرو غزنویان (۵۸۲-۳۵۱ ق).....
۱۵۹.....	حمایت سلاطین غزنوی از دانشمندان.....
۱۵۹.....	وضعیت علوم و تعصبات سیاسی - مذهبی محمود غزنوی.....
۱۶۱.....	نهادهای آموزشی در دوره غزنویان.....
۱۶۲.....	علوم ادبی در دوران غزنوی.....
۱۶۳.....	زبان علمی و ادبی در دوره غزنوی.....

۱۶۳	شعر
۱۶۵	فصل ششم
۱۶۵	نهادهای آموزشی ایران در دوران آل بویه (۴۴۷-۳۲۰ق)
۱۶۶	قلمرو آل بویه
۱۶۶	اوضاع اجتماعی- فرهنگی ایران در دوران آل بویه
۱۶۷	اهمیت علم و علما در نزد امیران آل بویه
۱۶۸	نقش وزرای آل بویه در پیشرفت علوم
۱۷۰	نهادهای آموزشی در دوران آل بویه
۱۷۶	سن آموزش
۱۷۶	شیوههای آموزش
۱۷۸	علوم رایج در دوره آل بویه
۱۸۰	زبان رایج در دوره آل بویه
۱۸۲	نتیجه گیری
۱۸۵	منابع و مآخذ

چکیده

در دین مبین اسلام دانش اندوزی و آموزش آن اهمّیت فراوان دارد. این نکته در آیات و روایات گوناگون مشهود است. بنابراین با ورود اسلام به ایران، نهادهای آموزشی به فعالیت خود ادامه دادند. مسجد که طبق سنّت پیامبر یک نهاد سیاسی- اجتماعی، آموزشی عبادی و... بود، به اولین نهاد آموزشی در ایران و سایر مناطق مفتوحه، به منظور آموزش بنی و احادیث نبوی مبدل شد. در کنار آن همزمان با توسعه علوم و دایره آن، نهادهای دیگری از قبیل مکتب خانه‌ها، رواق‌ها، دکان‌ها، بیمارستان‌ها، کتابفروشی‌ها، کتابخانه‌ها، دارالعلوم‌ها، روند آموزش را پیش بردند. این پیشرفت در زمان امویان به علت تعصّب و قوم‌گرایی، به عدم حضور ایرانیان در مسائل سیاسی- فرهنگی و... و پیروی از سنّت شفاهی در دیوه‌ها، آموزشی به کندی صورت پذیرفت. اما به دلیل نیاز مسلمانان به دانش سرزمین‌های بیگانه، ترجمه آن در همین دوره و سپس حمایت از علما و دانشمندان و کنار گذاشتن خود، قوم‌گرایی در دوران بنی عباس و به وجود آمدن نهضت ترجمه به وسیله آنان و سپس حضور رجال سیاسی ایرانی در دستگاه خلافت، این روند سرعت یافت و با روی کار آمدن دولت‌های مستقل در ایران و حمایت بنیانگذاران این حکومت‌ها از علم و دانش، ایران اسلامی شاهد نهضت علمی و تأسیس نهادهای آموزشی گوناگون و بروز علما و دانشمندان برجسته در شهرهای مختلف شد که در هر دوره با توجّه به گرایش خاص دولت‌ها به یکی از مذاهب اسلام، آن مذهب و نهادهایی که به تعلیم و تعلّم آن می‌پرداختند، فرصت ظهور و بروز بیشتری یافتند و گاه مذاهب دیگر مورد بی‌مهری قرار گرفته و تعلیم آن از سوی حکومت ممنوع می‌شد. یافت و پیروان آن تعذیب می‌شدند. در این کتاب با روش تحلیلی- تاریخی سیر آموزش و نهادهای آن از طلوع اسلام تا غروب آل بویه بررسی شده است.

واژگان کلیدی: اسلام، ایران، آموزش، نهادهای آموزشی، نهضت ترجمه